List 33. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 18. avgusta 1869.

Gospodarske stvari.

Ugovor proti razdelitvi soseskinih gozdov med posamesne lastnike.

Ker je individualna razdelitev soseskinih gozdov, to je, razdelitev tacih gozdov med posamezne lastnike postavno dovoljena in ker skušnje na Gorenskem, Dolenskem in Notranjskem kažejo, da mnogi tako med posamezne lastnike razdeljeni gozdje so najlepši gozdje, zato se kmetijska družba doslé ni môgla upirati tej razdelitvi, čeravno tudi vé, da je marsikter gozd v rokah slabega gospodarja pod zlo šel, kakor tudi najbolji drugi grunt se zanemari ali zapravi v tacih rokah.

Začasni predstojnik kmetijske družbe in župan senožeški gosp. J. Zelen, dobroznani rodoljub pa velik nasprotnik individualne razdelitve soseskinih gozdov, je prosil glavni odbor družbin, naj se potegne pri viši vladi za to, da se ne dovoljuje razdelitev med posamezne lastnike na Notranjskem. Odbor mu je odgovoril, da ne more tega, dokler škodljivosti tacega razdeljevanja ne izpriča po dokazih. Na to je gospod Zelen poslal pismo odboru ter željo dodal, naj bi se to njegovo pismo razglasilo tudi po „Novicah“. Tem željam se je vstreglo in vredništvu izročila gosp. Zelenova razprava o individualni delitvi. Tako-le se glasí:

„Najpred hoče udano podpisani krive zapopadke, ktere je sl. odbor v svojem pismu od 6. dne u. m. razkril, premagati. Sl. odbor pravi: „postava veleva med drugim to: kadar lastniki (upravičenci) razdelitev gozdov med posamne lastnike zahtevajo, se jim, gledé na lastninsko pravo, taka individualna razdelitev dovoli“.

Moja misel je pa, da je sl. odbor v tem stavku nekaj posebnega pozabil, namreč to, da postava le takrat veleva individualno razdelitvo soseskinih ali skupnih gozdov vpeljati, kedar so vsi uživalci tega zadovoljni, in da ni iz gozdo-gospodarskega obzira nikakega zadržka. Zadržek, važni zadržek pa, kteri individualno razdelitev imenovanih gozdov naravnost in prav glasno pobija, je žalibog gotovo ta: da so vsi oni gozdi, kteri so bili do sedaj individualno razdeljeni, tudi večidel uže zginili; kajti predno dotični umetnik svoje razdelilno djanje dovrší, uže lazijo po gozdu kupci z lesom za njim, ter bolj težko na uže pred delitvijo kupljeni les čakajo nego dereča risa na ostreljeno zvir. To se je pri vseh do sedaj deljenih gozdih godilo, ker si gozdni upravičenci pred delitvijo, pri kupcih z lesom v Trstu in drugod denarja na svoj del gozda izposojujejo, kar iz lastnega svojega prepričanja vem.

Iz svojega prepričanja tudi vem, da vse one soseske, ktere so lansko in predlansko leto svoj gozd individualno delile, so ga ene tudi uže vničile, druge so pa ravno sedaj v tem žalostnem djanju. Na priliko v postojnskem okraju: Dolenjavas pri Senožečah, Hrenovice, Bukovje, véliki in mali Otok, Zagor, Belsko in Studeno; zadnje imenovano selo se žalibog individualne razdelitve svojega gozda ravno sedaj prežalostno spominja, ko je tam 28. julija t. l. strašni požar 7 hiš z drugimi poslopji pokončal; zavarovani niso bili vsi, kakor je navadno, ampak samo dva. Al ni to žalostno za pogorelce sedaj, ko nimajo več gozda, ni poslopja, ni lesá in nobene pomočí, da bi si saj za silo kako podstrešje napravili.

Vrh vse nezgode, ktere individualna razdelitev gozdov kmetijam doprinaša, je tudi ta, da vsi oni gospodarji, kteri so svoj gozd pokončali, so ga tudi večidel skozi želodec pognali, sebe in te svoje razvadili, kajti nihče se, dokler je kak štor v gozdu, za drugo delo ne zmeni, ampak noč in dan les sekati, in dokler je kaj okroglega v žepu, v krčmi za mizo sedeti. Soseska Dolenjavas pri Senožečah je v ničenje razdeljenega gozda svojega vsled nekega sklepa s podporo slav. c. k. okrajnega glavarstva nekaj časa z vso marljivostjo branila, posestniki so bili v denarne in telesne kazni obsojeni, a kaj se je zgodilo? Soseščani, da se lože kazni rešijo, so cele nočí les iz gozda vozili. Soseska videvši, da je ves njen trud zastonj, veliko več iz obzira brezštevilnih denarnih in telesnih kazni za sosesko samo in za posamne soseščane škodljiv, je vse v nemar pustila, in tako ni sedaj več lepega hrastovega drevja in gozda, in kmetje so zabredli ne samo v telesne, nego tudi v denarne kazni do blizo 1500 gld., kmetije imajo zanemarjene, hiše se jim podirajo, gozda ni in tudi denarja ni. Vrh vsega slabega je pa zašla soseska Dolenjavas, ktera je bila pred razdelitvijo gozda v vsakem obziru za izgled vsem drugim soseskam, v največi razpor med posamnimi soseščani; in soseskin odbor sam sè seboj nima nobene edinosti, kajti najboljše njegove močí, ktere so mu više od 20 let z besedo in djanjem uspešno služile, ga sedaj popuščajo.

(Konec prihodnjič.)

Gnojna sol. *)

Da kuhinjska sol ima tudi gnojno moč, dokazal je Angležž Brownrigg prvi leta 1748. Skušal je svet prepričati, da cele dežele morejo obogateti, ako njihova zemlja ima veliko kuhinjske solí v sebi.

Več druzih Angležev je začelo moč kuhinjske solí skušati in po njihovih skušnjah gré na hvalo kuhinjski solí to-le:

*) Odgovor na vprašanje. Vred.

1. Kuhinjska sol spodbuja pretakanje sokov v rastlinah in predelovanje njihovo;
2. ona odganja od rastlin mrčese in črve;
3. ona jih morí, ako se potresejo s soljó;
4. ona plevel zatira;
5. ona rastline varuje snetjavosti in rjè;
6. ona vleče vlago iz zraka in ž njo tudi ogeljno kislino in jo pelje v rastline.

Po skušnjah na Angleškem se čiste kuhinjske solí porabi 50 funtov na oral po njivah, na vrtih 8 lotov za 3 štirjaške (kvadrat) čevlje; pri sadnih drevesih se okoplje zemlja okoli njih in s soljo potrese.

Gnojna sol pa ni čista kuhinjska sol, tedaj je je treba veliko več.

Sol je kaj dober gnoj za mlada sadna drevesca. Ni boljega gnojila za mlada drevesca kakor je sol, ako se zgodaj spomladi okoli njih soli toliko posiplje, da se zemlja skrije; kolikoršna je drevesna krona, toliko okoli naj se potrese solí. Za to rabo pa ni treba ravno čiste kuhinjske solí, tudi tista sol, ki se po ceni prodaja pod imenom gnojna sol (Dungsalz), je za to dobra. Skušnje nalašč napravljene so učile, da sol vsak drug gnoj prekosí.

Veliko manj pa se gnojna sol rabi za senožeti in še manj za polje. Tako imenovanim kislim senožetim najbolj tekne, ako se je jeseni potrosi po 5 centov na en oral (joh). — Tudi zéleri (seleri), špargeljnu in cvetnemu zelju tekne, ako se pognojé v jeseni.

Gospodarska skušnja.

Morska čebula — smrt podganam in mišim.

Na Francoskem so skusili, da noben strup in tudi ne mišica in fosfor ne pokončata podgan in miš tako gotovo in hitro kakor morska čebula (Meerzwiebel, Scilla marina). Ta čebula se dobiva v lekarnici (apoteki), in zdravniki jo vpotrebujejo v mnogih boleznih. Ker raste na bregovih morskih in posebno srednjezemskega morja, zato se imenuje čebula morska. Francozje pravijo, da ta žival čebulo prav rada žrè, čeravno je grenka in ostra. Sirova (frišna) čebula se razreže in v kaki maščobi crè; ta maščoba se potem od čebulnih ostankov loči in podganam in mišim sama položí; navzela se je namreč vsega strupa, ki ga ima čebula v sebi. — Za razpošiljanje te čebule in da se več let dobra ohrani, se čebula v prah zemlje, z moko v trdo testó pomeša. Ker je v Algier-u te divje čebule na kupe, zato mislijo Francozje, ki imajo to deželo v posesti, veliko kupčijo po vsem svetu začeti s tem podganinim in mišjim strupom, ki po ondašnjih skušnjah preseže vsak drug strup in vendar na drugo stran tako nevaren ni kakor sta arsenik (mišica) in pa fosfor. — Ker se morska čebula dobí v apoteki, more se poskusiti tudi že zdaj pri nas, dokler še Francozje ne pridejo s svojim blagom k nam. Poskušnja bode kazala, ali suha čebula, kakor se dobí v apoteki, tudi tako moč ima kakor sirova. Pa bi se prah (štupa) čebulni dal tudi drugač s kako maščobo pripraviti za južnjo podganam in mišim.

Gospodarske novice.

* Korist krtov se pač jasno kaže iz tega, da je oskrbništvo gozdov na Pruskem (Prajzovskem) letos dalo veliko krtov nalašč nakupiti zato, da jih razpustijo po gozdih, kteremu črvi škodljivih metuljev in druzih žuželk hudo škodo delajo.

* O Nortonovih vodnjakih, ktere so „Novice“ popisale in s podobo razjasnile in za ktere ima Schulhof v našem cesarstvu privilegijo, piše nek berolinsk list, da niso nova iznajdba, ker tak vodnjak (stirna) je že l. 1724 v Lipsiji narisal Jakob Leupold v knjigi, kteri je imé „theatrum mechanicum generale“.

Národne stvarí.

Kako se godí Slovencem na Beneškem.

Kako se v Avstriji Slovencem izpeljuje §. 19. osnovnih državnih postav, znano je zadosti vsacemu. — „Domovina“ razglaša razpis nekega laškega okrajnega komisarijata do županov na beneškem Slovenskem, ki jim je došel kot skriven poduk, po kterem naj se obnašajo, in ki se v natanjčnem prevodu tako-le glasí:

„Kr. okrajni komisar v *** 19. aprila 1869.
štev....

Znana so Vam, žlahni gospod, vladina priporočila zarad splošne rabe narodnega jezika, in v ta namen je ni davno kr. šolski nadzornik ta okraj obhodil; vendar pa ne morem tega opustiti, da ne bi Vam, gospod, naznanil, da je tod marsikteri neprijatelj naše neodvisnosti, ki, budeč krive misli panslavizma (suscitando false idee di panslavismo), išče vsakoršnih pomočkov, da bi se v tem okraji ohranila še na dalje raba slovanskega jezika, kteri spominja sramotnega tujčevega bivanja v Italiji. Razširjajo se med ljudmí tiskarine in tajni katekizmi. — Ker more vladi mar biti, da se to tako njej sovražno rovarenje (siffatte mene ostili...) ustavi, ter da se, kdor ga je kriv, kazni: opominjam Vas, pazite v tej zadevi, obiskujte šole, kjer je ostro zapovedano, da se podučuje v italijanskem jeziku, in, ko bi se kteri učitelj, bodi si s kakoršno koli pretvezo, predrznil posluževati se omenjenega (slovenskega) jezika, sporočite mi to, da se vsled šolskih zapovedi kar naravnost odstavi. — Naznanite mi, da ste ta razpis prejeli“.

Po tem dopisu so tujci tedaj Slovenci, kterih se šteje okoli 30.000 in ki so od nekdaj prebivalci Beneškega na najizhodnišem kosu poleg meje proti goriški grofiji in v gorah do Pontabla, spadajoči pod delegacijo in škofijo videmsko (udineško). Da se otrokom daje katekizem v maternem (slovenskem) jeziku v roke, — da poštenim rodoljubom se smili mladina in da jo podučujejo v šoli v maternem jeziku: to se imenuje „vladi sovražno rovarstvo“ — in, kakor v nemških Slovanom sovražnih časnikih, je tudi tukaj panslavizem tista izmišljena pošast, s ktero se preganja in zatiruje národno pravo Slovanov! Vendar Bog je pravičen — še ni vseh dni konec! Trpeti mora Slovan; al — ne vdá se ne tudi najhuji sili ne.

Politične stvarí.

„Pred deželnim zborom“.

Tako se glasí knjižica, ki jo je v poljskem jeziku na svetlo dal poslanec knez Jurij Czartoryski, v kteri odločno zagovarja federalizem, o kterem misli, da je gotova, stanovitna in resnično svobodna podlaga Avstriji, in da bode naposled vkljub vsemu centralističnemu upiranju zmagal.

Pisatelj v tej knjižici kaže, da so mu jasne avstrijske razmere, in da pri vsem živem narodnem čutju za domovino svojo ima pravo srce za Avstrijo, in če tudi nikakor ni zadovoljen z dosedanjo politiko ministerstva in državnega zbora, vendar je plemenitno zmeren v graji svoji.

Ker je ta knjižica zatega del velike pomembe, naj nekoliko vrstic posnamemo iz nje.

Gotovo — pravi knez Czartoryski — bi vsakdo izmed nas poslancev si želel marljivo delati v svojem poklicu zato, da se dežela povzdigne v svojem gospodarstvu, v svoji omiki in svobodi. Tako prizadevanje pa je vmrtudeno, organiško delo težavno in osnova političnih strank skor nemogoča zavoljo glavnega vprašanja, ki na nas pritiska, in to je, kako naj se Avstrija vredi in v nji Galicija.

Prvo vprašanje je: za kaj neki prav za prav gré? Mi odgovarjamo na to, da ne gré samo za razmero Galicije do vlade in do druzih dežel avstrijskih, ampak da gré zato, kako da se vtrdi Avstrija na stanovitnih podlagah.

Avstrija se je môgla mnogo mnogo let pod policijsko, birokratično in vojaško sistemo obdržati, in ni se slišalo vprašanje, zakaj da se vzdrží in kako se vzdrží. Cesarski uradnik je nadomestoval državo, in „ultima ratio“ njena bil je žandarm. Ko pa se je začelo v Avstriji pod krilom svobode vladati, nastopilo je pri mnogovrstnih narodih z različnimi potrebami, ki so od onihmal morali molčati, vprašanje: kaj pa je prav za prav „Avstrija“? in kako, s kterimi pomočki in na kterih podlogah se more vzdržati? In vsak narod je po svojih razmerah prevdarjal to vprašanje.

Pri tem vprašanji pa se je pokazalo, da podlage národne enojnosti ni, in čutil je to tudi nemški del Avstrije. Naravno je tedaj pri vsacem pravem Avstrijancu vprašanje: v kterem smislu naj se prenaredí in presnuje država, ako hočemo, da po tolikih nesrečah zopet se povzdigne?

Tako prašajo narodi — in to je pravo avstrijsko vprašanje — in odgovor je čisto naraven, ker je tak, da zadostuje vsem narodom, in to je odgovor poštenega porazumljenja, svobodne in neprisiljene sprave, — to je federalizem.

Ta misel se vjema s preteklostjo Avstrije in prihodnostjo njeno, — s preteklostjo, ker prav naravno izhaja iz zgodovinske osnove avstrijske države, — in s prihodnostjo, ker najbolj zadostuje sedanjim svobodnim in narodnim prizadevam.

Po naših mislih ne gré dandanes za to, koliko naj narod narodu dovoli, ampak za to, kaj naj dobí vsak narod, da ima to, kar ima vsak drug narod. Koncesija je darílo, za darilo pa ni beračiti nobenemu narodu; mi prosimo le za edino to: Avstrija naj se spominja na pogoje svojega lastnega obstanka.

Knez Czartoryski potem prav jasno razlaga bistvo federalizma in da je potreben Avstriji sploh in še posebno za Galicijo, in pobija pretveze proti federalizmu, ki so le prazna mègla; med temi je tudi to vprašanje: ali ne bi nas federalizem iz stališča svobodnih idej vrgel v naročje nazadnjakov? Knez Czartoryski odgovarja na to vprašanje, da nikdar ne. Federalizem je v obče in za Avstrijo še posebno najsvobodnejša sistema, ktera vsem narodom daje pravo in svobodo.

Po vsem zahteva, naj deželni zbor 1) ostane pri svoji deklaraciji, in 2) naj odločno priznava federalizem.

Poslanje galiciških poslancev v državni zbor po mislih kneza Czartoryskega ni principielno vprašanje, to je le vprašanje parlamentaričnega takta.

Družbene stvari.

Družba sv. Mohorja.

Kakor smo že v zadnjem listu omenili, se je družba to leto zopet za mnogo udov pomnožila. Število vseh družnikov, letnih in dosmrtnih, je 13.666, po tem takem 3208 več od lanskega leta. Ako pogledamo na posamesne škofije, vidimo, da je v goriški priraslo 281, v krški 132, v lavantinski 1574, v ljubljanski 990, v tržaški 106, v sekovski 24, v poreški 50, in v raznih drugih škofijah 51 udov. Vstanovnikov se je 31 na novo oglasilo.

Vsak družnik dobí letos sedmero bukev, namreč: 1. Življenje svetnikov IV. snopič; — 2. Kristusovo življenje in smrt II. snopič; — 3. Domače in tuje živali II. del; 4. Umni gospodar, spisal Jančar; — 5. Baraga, spisal prof. dr. Vončina; — 6. Perpetua, spisal prof. Lésar, in 7. Koledarček za leto 1870., vsega skup okoli 80 tiskanih pôl. „Besed.“

Društvo sv. Jeronima za izdavanje pučkih knjigah

vživa mnogo milosti i zaštite od strane zagrebačke generalkomande. Društvo ima ponajviše članovah u vojničkoj Krajini osobito iz prostijega puka, komu baš društvo ima biti u har. No još je na predlog rečene visoke vlasti na višjem mjestu dopitana nagrada od 50 for. za gosp. Mijata Stojanovića, nadučitelja u Zemunu, koji je priredio prvu knjižicu („Pijanac“) što ju je ovih danah društvo sv. Jeronima izdalo. Čast i svaka hvala onim, koji tako za prosvjetu svoga puka mare! „Pučki Prij.“

Vrtec lepoznanski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevićeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

VII.

Smrtna tišina, ki je vladala dozdaj v grajščini N—*ski, se je skoraj zamenila z nemirom in šalo; kajti akoravno žalujoča po očetu hodila je Judita v črni opravi, ni bila kratkomalo otožnega ali pobitega srca, marveč pogosto jo slišimo prepevati in krohotaje smejati se. Ljuboslavi bilo je sicer to zoperno, prav v srce zoperno; al ni si upala svariti jo, da ne bi komaj vnovič dobljene sestre in prijateljice zopet zgubila. Enkrat si Ljuboslava vendar ni mogla kaj, da ne bi vprašala Judito, kako vendar mora prepevati pri tem, ko pravi, da jej srce plava v žalosti. Judita se nasmeja in odgovorí: „Da bi si srce od same tuge tudi iztrgala iz prsi, očeta ne prebudim več iz smrtnega spanja; tebi pa žalost preseda toliko, da si že vsa preobledela: zavolj tega bi te rada nekoliko razvedrila in oveselila, da se ti vpadla bleda ličica zopet enmalo pordečijo.“ — Za toliko skrb in ljubezen zahvali se Ljuboslava svoji prijateljici.

Približala se je bila zdaj doba, da se Ljubkovič in Ljuboslava za vselej zedinita po sladkem zakonu. Črne obleke so se odpravile ter delale priprave za ženitovanje. Okolnosti so zahtevale, da se vse to dovrší bolj tihoma; navadna doba javnega žalovanja namreč ni bila še minula, pristojnost pa ni dopuščala, da dvoje zaročenih in ne venčanih pod eno streho, akoravno v veliki grajščini, za dolgo skupaj stanuje. Zastran tega prijatelji nagovoré Ljuboslavo, naj se pohití s poroko; v to ona po nekakem obotavljanju privoli.

Bil je čas trgatve in spravljanja sadja. Nenavadno bogato je razlil mili Bog svoj blagoslov čez plodonosno zemljo; obilno bogato obrodili so bili vinogradi in sadovnjaki, in od vseh krajev čuli so se veseli glasi tr-

gačev, grom možnarjev in drugi radostni kriki. Vesela stopi neki popoldan Judita k Ljuboslavi v sobo in jo vpraša: hoče li iti na trgatev v vinograd? „Danes ne pojdem“ odgovorí Ljuboslava; nekaj se mi ne ljubi, ker bolí me glava; pa zastalo mi je tudi mnogo računov, ki morajo biti vredjeni še pred venčanjem“.

„O jojmine! jez bi pa tako rada šla; bode namreč pri trgačih, kakor so pravili, po dokončanem delu godba in ples, in to bi za vse življenje rada videla“.

„To more tudi lahko biti, draga Judita; Ljubkovič gré na vsaki način tje, in ti ideš ž njim“.

„Z Ljubkovičem?“ — zavpraša nekako naglo in strastno. Okó jej zabliskne in lice porudí.

To vprašanje se nekako čudno zdi Ljuboslavi. — Zdaj stopi Ljubkovič v sobo, naznanjaje, da odhaja v vinograd. Nagloma pristavi Judita: „Tudi jez želim iti v trgatev, in Ljuboslava mi je rekla, da morem iti z vami, gospod Ljubkovič“. — Tu izmenjata Judita in Ljubkovič čudovit pogled, in Ljubkovič zarudí. Ljuboslava, držeča spise v roki delala se je, da v nje gleda, naglost vendar, s ktero je Judita nagovorila Ljubkoviča, naredila jo je nekako sumljivo; — pogleda toraj od strani in vidi, da je Ljubkovič zarudel. Tudi migljej njunih očí ni jej ostal skrit.

„Ta dva imata gotovo nekaj v dogovoru, — morebiti snujeta za mene kako nepričakovano veselico“ — misli si Ljuboslava — „nečem jima toraj veselja kratiti“.

„No, sta li gotova?“ — zapraša glasno.

„Da! ako nimate nič več zaukazati“ — reče Ljubkovič.

„Nič več“ — odvrne Ljuboslava“; zastran mene lahko odhajata“.

S tem se Ljubkovič in Judita poslovita in gresta, Ljuboslava pa je ostala pri svojem delu.

Hitreje, kakor je mislila, zvršila je Ljuboslava račune, ter položí jih na stran. Zdaj potiplje se za glavo in reče: Glava ne bolí me več toliko, in mogla bi iti tudi jez na zrak. Čajte le! šla bom za unima dvema, bom le videla, kaj snujeta skrivaj.... zdajci pojdem, in to po bližnici skoz dolino; — opazevala bom tako lahko že iz daljave priprave, ki jih delata za moje oveseljenje! To bo smeha, ako nenadoma pred nju stopim.

Urno se napravi in odide.

Vinograd je bil najskrajniši na izhodni strani; — do pol ure dolgi pot vlekel se je s pričetka poleg njiv, in zatim poleg vinogradov. Ljuboslava, veselo skakljaje ko urnonoga srnica skoraj pride po dolinici do domačega vinograda, ki je segal celó doli v gričevo podnožje in delal tukaj precej velik ovinek. Trgači so bili se ravno povrnili od vrha doli in pričeli trgatve skrajni red. Ljuboslava vpraša jih za mladega gospoda, al v odgovor dobí, da ne vedó, kam se je podal; — mudil se je tudi le prav malo časa pri njih, dodadó delavci, potem pa je odšel tje okoli griča. — Ljuboslava nekoliko postojí in se zamisli; dalje vprašati ni hotela, da bi pri trgačih ne probudila kake sumnje. Kmalu napravi se tudi ona naprej, krene tje okoli griča, gré do konca vinograda, potem pa se pospne poleg mejnega plóta polagoma naviš. Iz daljave opazi gosto gabrovo lópico, ktero so bili nasadili rajni njen blagi oče blizo vrha brega gori kakor počivalo v vroči poletni dôbi. Ljuboslava krene tje gori.

Ravno dospela je bila Ljuboslava k odzadni strani lopice, ko zasliši Ljubkovičev glas.

Postojí, in posluša.

Enaka okamnelemu kipu postane, slišajoča naslednje Ljubkovičeve besede: „Judita! — vi ste me storili najsrečnejšega pod solncem z obljubo vašo, da hočete biti moja....“ Judita odgovorí na to: „I tudi jez imenujem izmed vseh svojih dni najsrečnejši tisti čas, o kterem sem se le-sem povrnila, da pomagam obžalovati očeta.... Od blaženega trenutka, ko sem vas videla prvič, podajočega Ljuboslavi šopek jagod, od taiste ure bili ste Vi edina misel moja. Zavest, da njo ljubite, mučila me je neprestano, in samo iskrena strast, ki mi je zavzemala srce, môgla me je prisiliti, da sem se vam približala. Toda zdaj glejte, da se brž ko morete ločite od Ljuboslave, ktera snuje že priprave za venčanje. Vsaki njen vam namenjeni pogled mi je nož v srce, in komaj že čakam, da začujem besedo: ločitev“.

„Vse hočem tebi za voljo in ljubav storiti, Judita; vse, — zakaj željno hrepenim po taistem času, ko te bom mogel peljati ko zaročnico pred oltar“ — strastno reče Ljubkovič.

Vsa čuvstva spuntajo in razsrdijo se v Ljuboslavi, udje po vsem životu tresejo se jej ko šiba, — rahlo nasloni se na tanka gabrova stebelca, da ne pade, — in tako en čas postojí. — Daljnega razgovora ni več razumela; kajti v ušesih jej je šumelo, kakor hrum mogočnega slapa, kakor bobnenje silnega groma; — vid se jej omrači in dozdeva se jej, da nahaja se v gosti tmini in globokem močvirju, kjer jo napadajo divje zveradi vsake vrste. Kakor kip iz marmeljna stala je, mrzla, nepremična. Konečno umiri se čuvstev strahoviti boj, — okó in vid se jej razvedri, trepetanje udov prestane; — al boriti se je mogla mnogo, da ni vnovič omedlela.

Polagano zgrudi se v travo.

(Dalje prihodnjič.)

Nemškutar. *)

(Iz „Slovenije“ 22. septembra 1848.)

Valovje napnè se, Sloven'ja ne spi,
Viharju grozivnemu brambe gradí,
In dvigne perute iz praha;
Pa kamor oberne jih lep samolet,
Zavira namembe ponemčen izmet,
Ki kita do križa mu maha.
Natihoma, brate, povedal ti bom:
O tebi sramuje slovenski se dom,
Sramuje se, votli nemškutar!

Presilnimu tlačenju priti v okom,
Napravlja Sloven'ja zedinjen si dom,
In neče se v Nemško vtopiti;
Nasprotno modruje otujčen izbirk:
Zdaj ravno se praži na Nemškem ocvirk,
Hitimo deležni ga biti!
Sloven'ja kovarnik zavidljiva ni,
Zapovdi se ona devete derží,
Ter neče ga, votli nemškutar!

Sloven'ja slobodna potrebo spozná,
Da šoli domačo besedo vpeljá,
Besede slovenščine gladko;
Ožuljen učitelj pa briše si znoj:
Kaj bomo tradirali, misli, oj! oj!
Sej nemamo drujga ko pratko!
Učil je, ne zabi! Slovenec modrost,
Ko glodal še Nemc je medvedovo kost,
Se našlo bo, votli nemškutar!

---

*) V „Novicah“ je razglasil Koseski vse svoje pesmi, ki jih je doslej na svetlo dal, razun te, ki je l. 1848. natisnjena bila v časniku „Slovenija“ in ktere se slavni pesnik, kakor je unidan odboru Matičinemu pisal, sam več ne spominja. Zato naj jo „Novice“ vvrstijo drugim njegovim pesmam v našem listu natisnjenim.

Vred.

Visoko pomenlive barve velí
Nositi sinovom Sloven'ja po tri,
Rudečo in modro in belo;
Nasprotno ji sili nezvesti rojak,
Za modro rumeno, za belo oblak,
Terdivši da to bo slovelo.
Rudeča v ti družbi, prijatelj, je čert,
Rumena zavist je in černa je smert,
Za tebe so, votli nemškutar!

Sloven'ja, ne bojte se, rešena je,
Junaško namembe dosegla bo vse,
Odpadnika kljub je ne moti;
Le včasih oserčje ji serda kipí,
Iz čiste da matere snet se rodí,
In tako snetivca zaroti:
Ti tujcu nemarno bi svoje prodal,
Pod mizo njegovo boš trohice bral,
Podnožnica, votli nemškutar!

J. Koseski.

Dopisi.

Iz Dunaja 14. avgusta. *(Učitelji v kmetijskih učilnicah.)* Kakor je bralcem „Novic" znano, se nas med drugimi nahaja letos deset učenikov iz Kranjskega v gospodarstveni šoli na Dunaji. Res da mora vsak hvaležen biti, kdor je vvrsten tem koristnim učilnicam. Od vseh krajev Cislajtanije se nahajajo tu učeniki, vsi pa med saboj brez ozira na národnost živimo v bratovski zvezi. Da smo si pa zlasti še Slovenci med seboj posebni prijatelji, kdo bi nam to za zlo jemal; saj „kri ni voda". Kakor je bilo vsakemu učeniku, ki je bil za gospodarstveno šolo odbran, že naprej pismeno naznanjeno, smo se vpisovali 7. in 8. avgusta pri ministerskem tajniku g. dr. Lorenc-u v tukajšnji politehniki, kjer se tudi zdaj poduki prednašajo. Vvrsteni smo bili koj pri vpisovanji po okoliščinah podnebja in lege krajev, iz kterih smo domá, v 3 razrede. Učeniki iz bolj goratih krajev, in sicer kranjski Gorenci, gornji Korošci in gornji Štajerci, Tirolci in Salcburščani, in nekaj doljnih in gornjih Avstrijancev nas je skupaj v II. razredu; — naši notranjski in dolenjski učitelji pa so vvrsteni učiteljem, ki so domá v bolj ravnih krajih in iz milejšega podnebja. V II. razredu se nam razkladajo naslednji poduki: kmetijstvo, sadjereja, fizika, čbelarstvo, kemija, naravoslovje in gozdarstvo. Ti predmeti so obligatni, in se izvzemši nedelje razkladajo vsaki dan od 8. do 12. ure; — popoldne pa ob pondeljkih, torkih in sredah od 4. do 6. ure, — ob četrtkih, petkih in sobotah popoldne sicer za II. razred ni za trdno določenega poduka, namesti tega pa bomo imeli pod vodstvom dotičnih profesorjev te dni izhode v razne gospodarstvene in obrtnijske učilnice in fabrike, kjer se bo to tudi praktično kazalo, česar se v šoli teoretično učimo. Vinoreja ni obligaten nauk, vendar se bomo menda tudi tega poduka vsi učitelji iz Kranjskega učili; kajti prislovica pravi, da „na sedem let vsaka reč prav pride". Pri vpisovanji smo bili dobili tudi vsak svoj tiskani podučni red, kakor tudi imenik profesorjev, ki nauke prednašajo. V čast teh gospodov morem javno izreči, kakor je lani že izrekel to g. Tomšič v „Novicah", da so vsi prav izvrstni, jako učeni možje. V četrtek 12. t. m. dopoldne nas je počastil med podukom minister kmetijstva grof Potocki, in se pomudil v vsakem razredu en čas, ter pazljivo poslušal, kako se uki prednašajo. — Danes smo imeli v vsakem razredu tudi še volitev nadčelnika, kteri je določen v to, da je posrednik med nami in profesorji, in pri kterem se vse potrebno izveda, kar kdo v oziru podukov itd. pozvedeti želi. Sklenili smo dalje tudi danes, da bomo imeli prihodnjo sredo 18. dne t. m. na rojstni dan svitlega cesarja skupno sv. mašo. In tako srčen pozdrav iz daljave dragim rojakom! J. Levičnik.

Iz Istre. *(Spomin iz Amerike.)* Jože Gašprlin, po domače Sirnik iz Vojskega, ki se je letos o sv. Jurju iz Kranjskega preselil v Ameriko, pisal je prvikrat iz nove domovine. Gotovo bo zanimalo njegove znance in prijatle, kako je popotval in kako se mu zdaj godí. Evo kratek posnetek iz njegovega obširnega lista! Iz Ljubljane do Havre de Grace (francosko mesto poleg morja) se je vozil po železnici, toraj okolice nikjer ni mogel na tanko ogledovati, kajti železnice so povsod hitreje kot naše avstrijske; vendar pripoveduje zanimive rečí, ktere je videl tu in tam na postajah. Pri Avgsburgu na Nemškem so možaki blizo tako napravljeni kakor Kranjci, ženske so pa tako našemljene, kot da bi vsaka pol mernika ješprena za pasom na hrbtu nosila, da se mora kar krivo držati. V Stuttgart-u je videl največi kolodvor, na kterem se lepota in trdnost lepo strinjate. Dvorane, kjer ljudje dohoda železnice čakajo, so okinčane s krasnimi malarijami in velikanskimi zrcali, da se vsa dvorana v vsakem vidi. Ena dvorana je tako prostorna, da bi na njenem mestu lahko dva mernika rží posejal, visoka pa je kakor cerkev. V Strassburg-u je slavno znana cerkev „Münster", ktere si ne upa popisovati, kajti za to bi moral celo knjigo napisati; na desni strani vélikega oltarja je ura, ki kaže minute in sekunde, dneve in mesece, za vsaki dan svetnika, kterega cerkev praznuje, stan solnca in lune, stan premičnic in drugih zvezd, cerkveno leto z vsem, kar je v pratiki, in to vse suče mehanika; — nad vélikim oltarjem prikaže se vsaki dan druga podoba, ki znamenuje, kteri dan tedna je. V torek („dies Martis" po latinsko) je videl Mart-a (božanstvo vojske) na vozu po vojaško napravljenega, ki se je ravno do srede oltarja s štirimi konji pripeljal. Luna (znamenje pondeljka) bežala je pred njimi; videl je le še njene pete. Še više nad tem prizorom prikaže se vsaki dan svetnik, kterega tisti dan cerkev praznuje; vse te podobe sučejo se same po sebi mehanično. V Parizu so ga Francozje posebno začudeno gledali, ker ne vidijo vsaki dan jerhastih hlač; kteri so znali nemški, ti so ga radovedno popraševali, od kod je domá; al „Laibach" to jim je turška vas. Še le, ko jim je začel praviti o stari Iliriji, razumeli so ga nekteri. — 1. maja je šel z vso družino na parobrod „Westphalia", na kterem so v Ameriko odplavali. Brod je jako velik, čez 160 korakov dolg, 4 sežnje visok, ima tri jambore, kterih spodnji deli so iz vlitega železa poprek pol sežnja debeli. Vseh ljudí je bilo na brodu čez 1100, večidel izseljencev, ki so imeli vsak dosti robe in ropotije seboj, pa so imeli vsi prostor v barki. Bilo je tudi razun kapitana 8 oficirjev, 2 zdravnika, 1 proviantmajster (ki za jedila in pitje skrbí), 1 inženir, 2 mizarja, 12 gasilcev, mesarji, peki in brivec. Hrano so imeli dobro in čedno, kruh vsak dan po peki. Morsko bolezen so dobili vsi, samo gospodar in stareji sin ne, pa so se tudi drugi v dveh dneh ozdravili in potem toliko raje jedli. Ribe so videli vsakovrstne, tudi some. Prejadrali so vsaki dan čez 330 morskih milj, največ 357 milj, in v enajstih dneh so preplavali morje. Prisedši v Novi Jork, je spal naš rojak v hiši „Castle Garden" imenovani, v kteri lahko 3000 ljudí jesti in posteljo dobí. Potem je popotoval zopet po železnicah, ktere v Ameriki tako naglo letijo, da pesek nakviško letí. Prve Kranjce je dobil v Cold Spring blizo Richmond-a, naselil se je malo na stran v St. Jožefovo in kupil 210 oralov zemlje. Zdravi so vsi in veseli zemljo rijejo; hiša mu že stojí, ima pa zdaj 2 vola, kravo, 5 presic in mačko z mladimi; jelenov, zajcev, fazanov itd.

pa kolikor hoče, ker tam lov ni samo za bogatine, temveč za vsacega. Na zadnje pozdravlja vse znance in prijatle na Kranjskem. — Z Bogom!

Iz Celja 12. avg. — „Tra-tra! tra-tra! bum-bum!“ tako na trompete in pavke bobna Vaš ljubljanski „Tagblatt“, da bi saj na papirji kaj hrupa bilo o „verfassungstag-u“ celjskem“, ki je tako mršav konec vzel. O tem je saj „Tagespošta“ bolj poštena; po kratkem besedovanji je omolknila. Če so to bili „die Besten des Volkes vom Steiermark“ — kakor Tagblatt pravi — ki so poveličali ta „tag“ s prusko zastavo, imejte jih; saj vam jih privoščimo; al laž je, da ste imeli slovenskega naroda kaj vmes, ki vé, da mu kaj več gré, kakor da bi le slovensko kost glodal v paralelnih klasih srednjih šol; zato vam privoščim tudi tiste najete delalce iz Zagora in Celja, ki so govoru Dežmanovemu ploskali in pa vinskemu barantaču Wrätzeljnu iz Marburga. Če je kaj resničnega trobental „Tagblatt“ o tem revnem „verfassungstag-u“, bilo je to, da „mègle ginejo“ (die Nebel schwinden). Zdaj se res jasno vidi, da samci stojijo nemškutarji med narodom slovenskim, in da papir mora nadomestovati, o čemur v življenji ni duha ne sluha. Taki klošterski „verfassungstagi“ so še le pravi poveličevalci velikanskih taborov naših.

Iz Idrije 15. avg. — Obljuba dela dolg. Dolžnost pa, ki jo imam vsled obljube v svojem zadnjem dopisu spolniti, mi je prav prijetna, zato z veseljem primem za pero, da „Novicam“ obširno popišem veselico 8. avgusta na pristavi gosp. J. Leskovca. Ta pristava, kamor Idričanje kaj radi dohajajo, je prav lep in prostoren dvor, ki je bil oni dan tako posebno olepšan, da se je slehernemu srce radosti smejalo. Ves dvor je bil ograjen z zelenimi jelkami, na kterih so vihrale narodne zastave. Na primernem kraji je bil prav ličen oder postavljen, nad kterim se je pri večerni svečavi lesketala lična lira. To in mnogo druzega lepotičja je očividno pričalo v domoljubji tukajšnjih gospodičin in za narodnost vnetih mladenčev, ki so prostovoljno in brezplačno pripomgli k ozaljšanju vseh prostorov. Tudi napisi, ki so na pripravnih krajih v priljubljenih narodnih barvah oko pričujočih razveseljevali, so vredni, da jih omenim. Ti napisi so bili:

„V slogi se razvija slava,
V slogi moč rodí se prava;
V slogi raj na svetu je,
V slogi krasni vspeh cvete“.

Lep pogled je bil ves zabavni prostor, zlasti pri večerni razsvetljavi, in le en glas je bil o hvali naše čitalnice. Pričela se je ta narodna svečanost po 5. uri popoldne in trpela je do pozne noči. Skozi 5 ur — s kratkim prenehom — so naši domoljubni slovenski diletantje podajali nazočim obilo dušne hrane, kajti za uho in oko je bilo gradiva dovelj. Prvi del programa bil je muzikalen. Čeravno so po priznanji izvedencev vse godbine točke bile težke in, kakor se iz pragrama razvidi, odbrane pri slavnih skladateljih, in vendar so jih čitalnični godci — večidel še mladenči, ki nimajo le samo zmožnosti, ampak tudi veselje do lepe umetnosti, ki navdaja človeško srce z blagimi čutili — tako izvrstno izpeljali, da se jim je slehern poslušalec čudil. Za godbo je sledilo petje, pri kterem so se zopet mladenči moško obnesli in pokazali tudi svojo pridnost, brez ktere bi se obilo lepih zborov gotovo naučili ne bili. Dobro vbrani glasovi so kaj milo na uho poslušalčevo doneli; le škoda, da se tenor ni boljše odlikoval. Pred petjem, kakor tudi po petji, so bili navdušeni govori in raznolične deklamacije. Vsakemu domorodcu je dobro délo, ko je slišal iz mladostnih ust očitno pripoznavo svoje drage slovenske narodnosti, kajti krepki izrek: „Slovenec sem“ je bil menda vsem globok vtisek. Kratkočasili so občinstvo posebno smešne in humoristične deklamacije, ki so pri vsem nazočim veliko smeha in veselja vzbudile. — Med takimi prijetnostimi je čas zeló hitro minil. Pri hladnem večeru se še ples — četvorka — aranžira, da se tudi njegovim ljubiteljem vstreže. Po plesu — bil je že mrak — se ves dvor nagloma razsvetlí, ker prižgalo se je hipoma na sto in še več lučic in ves kinč (posebno napisi) se še le zdaj pri transparentih v svoji pravi bliščobi pokaže. In sedaj, pri tej čarobni svetlobi se prične najimenitnejša točka vsega programa: prvo djanje gledišćine igre: „Strast in krepost“. Kako dobro so vse osebe — zgolj čvrsta mladina — svoje naloge izvrševale, kako pazno je ljudstvo poslušalo, kako veselo in zadovoljno je bilo vse občinstvo in koliko pohvale, slava- in živio-klicev so igrajoči diletantje dobili, vsega tega ni mi moč na tanko popisati; treba je, da je človek sam vpričo, da more vse tako občutiti, kakor se je res godilo. Pri gledišćini igri so se odlikovale zlasti te-le osebe: Miha Črne, Tonče Lončič in Micika, njegova sestra, sicer pa je vsak zadostil svoji nalogi. Javna hvala pred svetom jim ni preveliko plačilo za njih žrtev, ki jo domovini prinašajo. Po dokončani igri je bil še ples. Večina nazočih se je še le pozno ločila od prijaznega kraja, kjer je imela zabavno narodno svečanost, ki bode dolgo v prijetnem spominu ostala. — Konečno naj še svojemu dopisu dodam, da bodo 17. avgusta v predvečeru rojstvenega dne Nj. Veličanstva, presvitlega našega cesarja drugi glediški diletantje predstavili v rudarskem gledišču dve igri, eno nemško, eno slovensko, namreč: „Servus petelinček“ od M. Vilharja.

Iz Britofa Vremske fare 14. avg. *(Čudna žalostna prigodba.)* 11. dne t. m. je blizo 70 let stara žena pol četrt ure od vasi „spodnje Vreme“ od mraza konec vzela; šla je reva iz Trsta in bila je le še po četrt ure od železničnega kolodvora, kjer je njena hči omožena s stražarjem in kteri je nekaj kupljenega blaga nesla. Al strašni vihar, kakoršnega v teh naših krajih malo kdo pomni, vmes s silnim dežjem, je ženi smrt napravil. Prizadjal je tudi ta grozoviti vihar, žalibog, našim kmetovalcem veliko škodo; sadje, bogato letino obetajoče, popadalo je nezrelo na tla; trte, posebno po vinogradih je pometal po tleh, da so vže na pol zrelo grozdje osule, tako, da namesti bogate vinske letine ne bode skor nobenega pridelka. Bog se usmili!

Janez Dekleva, župan.

Iz Vipave 8. avg. *(„Protest „Tagblattu“).* Mi Vipavci sicer ne beremo ljubljanskega „Tagblatta“, kajti kakor slišimo, Slovencem vse drugo izveličanje vriva, nego nam ga naši pravi prijatelji oznanujejo, vendar pogostoma slišimo od njega, da nosi polne torbe laží po svetu. Tako smo slišali tudi, da se je v zadevi volitev za kupčijsko in obrtnijsko zbornico v štev. 172 posebno na nas Vipavce vrgel bil. V tem listu nas z rečmi pita, kterih sirovinec sirovincu do velike sile ne bi očital, ako bi tudi res bilo, kar je pa vse grda laž. To nas je gnalo do tistega lista priti, ker ga neki prav redki izvoljenci med nami vendar-le imajo. A kaj najdemo v omenjenem sestavku? Eno laž zidano na drugo, nesramno grdenje Vipavcev!

Da je „Tagblattu“ naša duhovščina tak trn v peti, nam sicer ni bilo znano, pa se temu tolikanj ne čudimo, ker slišimo, da nova omika ne trpí duhovščine; da se je pa na nas mirne Vipavce spravil in nas zastran naše dotike s svojo duhovščino tako grdo blatí, tega ne bi bili tudi od „tagblatne“ omike pričakovali. Bolí ga namreč, da svoji duhovščini še zmeraj spodobno zaupanje dajemo, in jim več verujemo, nego prerokom „tagblattne“ baže. Jezí se, da duhovni so krivi, ker jim — „Tagblattovcem“ — pri njihovih početjih ne

gré po sreči, — in kakošno imé nam zato daje? Imenujejo nas „eine unanfechtbare Domaine des Klerus“, kar se, grdo je reči, po naše pravi, da smo „farška metla“, s ktero pometajo farji, kakor hočejo. Čujte! kakošne častí iz „blatnih“ ust izhajajo! In kaj menite, zakaj smo „farška metla“? — zato, pravi, ker smo pri malem posestvu cerkvam zeló zadolženi, in zato smo sužnji duhovski, da z nami pometajo, kakor hočejo. Kaj nam celó očita? Da mi svojega sedanjega deželnega poslanca nikakor ne bi bili izvolili, ako bi ne bili taki reveži, tako zadolženi, in v takem strahu pred duhovščino! Takega nesramnega grdenja je vendar preveč na enem kupu. Predno se je lotil nesramni opravljivec celemu okraju kaj tacega očitati, naj bi bil vendar popred pri c. kr. poglavarstvu v Postojni pozvedel, koliko cerkvenih dolžnikov je bilo med volilci iz Vipave, in pa koliko volilcev iz idrijskega okraja se je tudi štelo med dolžnike vipavskih cerkvá.

„Blatovca“ tudi to jezí, da smo Vipavci s svojo duhovščino preveč povezani in da se radi po njenih naukih in svetih obračamo, in zato smo mu bojè tudi „farška metla“. Iz tega si on našo suženskо odvisnost in kdo vé kakega vraga še o naših zadevah z duhovščino domišljuje. Al če se je kedaj v svojih opravljivih domišljijah vrezal, vrezal se je on ravno tukaj najbolj.

Ako se kjerkoli reči more, da so si farani s svojim duhovnim pastirjem v mrzli zadevi ali celó nasprot, v Vipavi kaj tacega še ne more biti. Drugej se faranom brez njihovega vtikanja od škofije in po volji, kdo vé, kakih patronov, duhovni pošiljajo; oni jih morajo imeti radi ali ne radi, morajo jih plačevati radovoljno ali po sili. V tem obziru bi znalo biti mogoče, da bi potrebnega porazumljenja med farani in duhovščino primanjkovalo, — a takih zadev v Vipavi ni. Pri nas v Vipavi je petnajst duhovnij, in razun fare v Trgu, se sme reči, da je vseh drugih štirinajst duhovnij od dobre volje dotičnih farnih občin odvisnih, da namreč duhovnega ima, ako ga občina imeti in izdržavati hoče; ako bi pa tako daleč prišlo, da bi ga soseska ne hotela imeti, ne bi ga jej tudi noben škof ali patron vriniti mogel.

Iz tega se vže vidi, da mi po tem takem svojim duhovnom v nobenem strahu ne moremo biti, in ako jih imamo, imamo jih radi, in jim tudi svoje zaupanje skazujemo v rečéh, kjer naukov potrebujemo. Ne misli „blatovec“! da smo tako zabiti in da ne moremo presoditi, kaj je zvijača, kaj dober svèt, ako se nam kaj razjasnuje. Res je sicer — in to je vsaj ena resnica v „Tagblattu“ — da pri zadnjih volitvah bi nam bili „blatovci“ kmalu vse izkaznice polovili in potem v rog trobili, da Vipavci smo nemškutarji in da svojega zveličanja v veliki Nemčiji iščemo; — al kdo je tega kriv? Mi v resnici ne; kajti od vseh priprostih Vipavcev ni tirjati, da bi v političnih homatijah tako izvedeni bili in vsako nasprotno zvijačo presoditi mogli; kdo nam bo zameril, da smo c. k. uradnikom vero dajali? Ali smo vajeni c. kr. gosposki pokorni biti, in nam ni na misel prišlo, da bi nas od te straní kdo sleparil, zato smo mislili, da dolžno pokorščino skazujemo, ko smo davkarskim uradnikom in njih najetim pobiračem jih oddajali.*) Še le naši duhovni in eni drugi izvrstni narodnjaki so nam očí odprli, kaj da ta sila pomenja, kako hinavsk je ta lov bil, ki ni ne po božji, ne po svetlega cesarja volji, da nas v take mavhe tlačijo, iz kterih se po sili izkopujemo, da nas silijo v izdajstvo samih sebe in v preklicevanje narodnih pravic, ktere nam je svetli cesar sam lastnoročno podpisal, in to si le zato prizadevajo, da bi lože vsaka uradniška sraka po nas povoljno skakala, kakor je dozdaj smela. Kdo je nek tukaj z nami pometati hotel kakor z metlo? — ali duhovni ali „blatovci“? Kdo je od hiše do hiše letal? Duhovni? žalibog, da ni res, kar „Tagblatt“ laže. Da bi bili duhovni res za časa nam očí odprli, ne bi bili „blatovci“ kaj pobirati imeli, — in ker so nas „blatovci“ poprej prekanili bili, še tukaj javno izrekamo, da bi nas v srce zabolelo, ako ne bi bila národna stranka v Ljubljani zmagala, in bi se reklo: Vipavci so se izneverili.

To si bomo mi za drugoč za ušesa zapisali in bolj pazili, koga bomo poslušali. Mi smo od nekdaj Vipavci, smo na trdnem korenu slovenskega naroda izrastli, smo na prehodu iz Jutrovega na Laško in iz Laškega nazaj v prejšnjih stoletjih od prehajajočih ljudskih narodov veliko posilstva trpeli, pa smo dozdaj čisti Slovenci ostali; mi smo vajeni siloviti burji se vstavljati, in Bog bo dal, da se bomo učili „tagblatne“ napade odbijati in ostati zvesto, kar smo bili dozdaj: Vipavci — Slovenci.

Eni v imenu vseh Vipavcev.

*) Tega, ne zameri „Slovenija“! pa si sama kriva, ki si vedela, da nasprotniki ne počivajo, in si nas prepozno opomnila, kaj to pomeni. Pis.

Iz Čermošnjic. Od novega leta do zdaj je volk, kar se vedeti zamore, toliko škode naredil: V Smrečji (Feichtbüchel), vasi, ki ima 3 hiše, je volk strgal in požrl 2 ovci, na Štalah s 6 hišami 6 ovác, v Ribniku z 8 hišami 10 ovác, na Resi s 4 hišami 4 ovce, na Komarni s 17 hišami 5 ovác, v Dranlanku s 4 hišami 2 ovce, vsega skup 39 ovác. Vzemimo, da je vsak oven ali ovca le 2 gold. in 50 kr. vreden, pa so po 3 gold. tudi, je tedaj škode 97 gold. 50 kr. do 100 gold. — Kadar se deželni zbor snide, naj si prizadeva, da se strelnina za volke in medvede vpelje.

Iz Ljubljane. Danes se tudi v glavnem našem mestu slovesno obhaja rojstni dan Njih Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa.

— *(Za povzdigo ovčje reje)* je sl. ministerstvo kmetijstva družbi kmetijski dovolilo 1000 gold.

— *(Štipendija z 157 gold. 50 kr.)*, ki jo učencem viših tehniških šol delí ljublj. hranilnica, je razpisana; čas prošnjá je do 31. dne t. m.

— *(Dobrovoljen opomin.)* Ker se že kupuje svét, po kterem se bode izpeljala c. k. Rudolfova železnica iz Trebiža do Ljubljane, se nam važno zdi posestnike in druge, kteri imajo kaj pri tem opraviti, opomniti na sledeče: Ker se železnice delajo le v občo korist, zato morajo posestniki svet — se ve da za plačo — prepustiti z lepo ali pa po razsodbi c. kr. gospósk. Gospodje, kteri so za to pooblasteni, se imajo vesti po postavah, in te so: Kupiti svet z lepo od posestnikov, in če to ni mogoče, ako posestnik tirja prenapeto ceno, prositi pri c. kr. gosposki razsodbo, da se svet mora prepustiti. Prva pot je, kakor skušnje učé, bolja, in to zato, ker se po tej več dobí za svet, kakor po drugi poti. Po tej se namreč le toliko dobí, kolikor na podlagi priseženih cenilcev izreče c. k. gospôska. Zeló koristno bi bilo, da gospodje duhovni, župani in drugi veljavni možje svoje sosede v krajih, kjer se železnica izpeljuje, o tem podučé, da ne bodo morebiti le našuntani od kacega druzega s tem prišli v pravde, kterih konec je vselej le ta, da posestnik mora prepustiti svet proti tej plači, ktero izreče c. k. gosposka.

— Slavnoznani muzični skladatelj prof. Förchtgott (Tovačovski), ki je tudi pevovodja slovanskih „besed“ na Dunaji, je bil z družbico štirih svojih prijatlov te dni v Ljubljani, odkodar so se včeraj v Bled podali. Pevovodju gosp. Försterju, ki mu je izročil ne-

koliko njemu še neznanih slovenskih pesem, je obljubil iz Dunaja poslati novih svojih kompozicij.

— Zanimivalo bode tudi naše bralce izvedeti, da mestni župan „Sokolu“ ni dovolil izhoda v Cerknico 15. dan t. m. in sicer zato ne, ker je c. kr. okrajni predstojnik planinski se bal „za mir in varnost gledé na ondašnje prebivalce“.

— 16. dne t. m. je oprostna rekrutna komisija začela po deželi svoje delo, ktero se končá 22. dne prihodnjega meseca.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. V delegaciji državnega zbora se čujejo dolgi govori, stvar pa konečno ostane, kakor vladni gospodje hočejo. — O potrebščinah vnanjega ministerstva je prišla najpred beseda na to, kakošno politiko naj dela grof Beust. Mnogi poslanci so jo hvalili, pravo je rekel le dr. Ziemialkovski, ki zahteva, da naj politika naša ne bode nemška, ampak avstrijska, kajti Avstrija niti ni nemška, niti magjarska, niti slovanska. — Pri stroških za skrivne namene je dr. Leonardi prvi govoril zoper 500.000 gold., ki jih ministerstvo zahteva za te namene, da se plačuje časnikom, ki so v službi vladni in druge enake službe; on je rekel, da to ni spodobno za ustavno vlado, in predlaga, naj se v ta namen dovoli le 200.000 gold. Svetec podpira ta predlog in kaže na to, da po vladi podpirani časniki pogostoma žalijo slovanske pravice in katoliško cerkev. Beust je odgovoril na to, da vlada ni kriva tega, a da so krive le stranke same. Naposled je obveljalo, kar je grof Beust hotel: pol milijona za te namene; vse besede Leonardove in Svetčeve bile so tedaj bob v steno. In zeló isto tako bode s tem, kar minister vojaštva za armado zahteva: za navadne stroške 74 milijonov in 986.000 gold., tedaj za l. 1870. več 5 milijonov in 208.308 gold., za izredne stroške pa 4 milijone in 761.000 gold., tedaj za 21.319 gold. več kakor lani.

Iz Trsta. — Že spet homatije! V torek 10. t. m. je bilo v Doblerjevi kosarni ždrebanje (lozanje) za vojaščino, ktero je imelo biti že 7. dne t. m., pa bilo odloženo. Že poprej se je bralo neko zabavljanje v glavnem glasniku rovarsk ital. stranke, — v „Cittadino-u“ — da okoličanje ne pojdejo k ždrebanju, češ, da trdijo, da oni so že vojaki (do zdaj namreč niso še izročili orožja) in da jim ni treba hoditi ždrebat. Vladni „Osservatore“ je trdil, da pojdejo tudi okoličani, kakor meščani, in med tem sta si menda dopisovala zarad okoličanov in izročenja orožja namestništvo in ministerstvo za deželno brambo. Pri vsem tem so gnali Lahoni hrup, da okoličani ne pridejo, toraj tudi oni ne. Tisti dan, ko je imelo biti ždrebanje, se je začela zbirati navadna drhal pred Doblerjevim poslopjem, kjer je bila komisija. Nekteri se začnejo že brž po 4. številki ždrebanju vstavljati s pretvezo, da okoličanov ni; bili pa so tudi nekteri okoličani; komisija jih je rogovilježem s prstom kazala, a vse zastonj; začeli so vpiti, razsajati, vse pobijati; prevrgli so ždrebavno ročko; komisija s priljubljenim županom vred je morala ubežati, potle je drla drhal ven, razšla se po ulicah; štacune so že zapirali, ker se je bilo bati hudih reči, pa vendar je javna moč razsajalce užugala. O poldne je priobčil župan razglas, v kterem meščane krotí in opominja, da naj se vedejo spodobno in postavnosti držé. — Taki, vidite, to ti ljubeznjivi tržaški tički; nagajanje in nerednost jim je, kar ribi voda. Policijo bi kar v morje popihnili, ko bi mogli.

„Osservatore“ je prinesel mnogo druzih, še veliko grših rečí, ki so se isti dan v Trstu godile. Popoldne še le in tje do polnočí je bila prava rabuka. Vsaj najbolj razuzdana drhal je bila po koncu. Ni šlo več ne za ždrebanje, ne proti okoličanom ali katoličanom, ampak za ropanje in prav živinsko razsajanje in pobijanje. Na povelje poživinjenih rogovilježev, kterih ima policija zaznamljenih 800—900, je moral jim dati, kdor jim je prišel po ulicah v pest, kar je imel pri sebi, uro, denar itd. Pa tudi po štacunah so ropali, po kavarnah in krčmah brezplačno jedli in pili; s policijo prave boje imeli, in to vse o belem dnevu! Vmes se je slišalo vpiti: Proč s policijo! živila republika tržaška! Mi zahtevamo naše stare zgodovinske pravice tržaške! itd. Štacune so trgovci večidel zaprli. Zvečer med 6. in 7. uro se je peljal podmaršal Möring po mestu; ljudje (dobromisleči) so mu vpili živio! — Takih rečí nismo še v Avstriji doživeli, še leta 1848. ne. 12. dne t. m. je bil spet nemir; izmislili si so malopridniši drug povod za razsajanje — podobo namreč Matere Božje, z očmí migajočo. Ni bilo pred mirú, da je policija odstranila podobo.

— Mestni župan je v enem razglasu oklical ces. ukaz, po kterem se razpustí vojaški batalijon okolice tržaške, — v drugem razglasu pa svarí, naj nihče ne rogovili zarad tega razpusta.

Koroško. — V Beljaku se 1. oktobra začne realna gimnazija.

Hrvaško. — Železnica med Reko in Karlovcem mora biti v 45 mesecih gotova.

— 18. dan t. m. nastopi nova deželna vlada svoje delovanje.

Ogersko. — V poslednji seji ogerske akademije je Mavrici Ballago bral filologično razpravo Rudolfa Vadnai-a, ki dokazuje, da magjarski jezik v preteklih tisuč letih ni celó nobenega napredka naredil in da ga tudi ne bo. Attila (pri nas „šiba božja“ imenovan) je ravno tako govoril kakor sedanji volovski pastir. — Strašen hrup je nastal v zboru po tej razpravi, magjarskemu jeziku malo častni.

Listnica vredništva. Gosp. A. F. v Trstu: Ker današnje „Novice“ nimajo oglasnika, se natisne prihodnjič.

Žitna cena

v Kranji 16. avgusta 1869.

Vagán pšenice 4 fl. 90. — rží 3 fl. —. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 26. — soršice 3 fl. 30. — ajde 2 fl. 80. — prosa 2 fl. 80. — krompirja 1 fl. 60. — fižola 3 fl. 20.

Žitna cena

v Ljubljani 14. avgusta 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 60 — banaške 4 fl. 10. — turšice 2 fl. 90. — soršice 3 fl. 26. — rží 2 fl. 50. — ječmena 2 fl. 40. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. —. — ovsa 2 fl. — — Krompir 1 fl. 50.

Kursi na Dunaji 17. avgusta.

5% metaliki 62 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 121 fl. — kr.
Narodno posojilo 71 fl. 90 kr.	Cekini 5 fl. 91 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu na Dunaji } 14. avg. 1869: **13. 42. 48. 75. 34. 90. 44. 3. 18. 47.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 28. julija.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.